

Sviyajsk çarpışmasında Troçki - (Larissa Reissner)

Yazar: Larissa Reissner

Çeviri: Sena Aydın

Bolşevik gazeteci Larissa Reissner tarafından 1922'de yazılmış bulunan ve Ekim Devrimi'nin ardından 1918'de patlak veren iç savaşın ilk yılında bir dönüm noktası olan Sviyajsk (Zöye) çarpışmasında Troçki'nin rolünü anlatan bu metin *Fourth International*'ın Haziran 1943 tarihli sayısından ilk defa Türkçe'ye çevrilmiştir. Reissner, Sviyajsk çarpışmasında savaşmış olan Kızıl Ordu askerlerinden biriydi.

Larissa Reissner (1895-1926): 1895 yılında Çarlık'ın egemenliği altındaki Polonya'nın Lublin kentinde doğdu. Gençliğini, babasının avukatlık mesleğini sürdürdüğü Tomsk kentinde geçirdi. 1903'te ailesiyle birlikte Çarlık rejiminin baskıları dolayısıyla Berlin'e göç etti. Reissner, Berlin'deki evlerinde sürgün Rus devrimcilerinin yanı sıra, Karl Liebknecht gibi Alman Marksizminin önde gelen isimleriyle de tanıştı. Babası Bolşeviklere katıldı. Larissa St. Petersburg'a dönerek sosyalist çevrelerle tanıştı ve politik ve edebi metinler kaleme almaya başladı. Ekim Devrimi'nden kısa süre sonra Bolşevik Parti'ye katıldı ve Kızıl Ordu'nun ilk kadın komiseri oldu. Temmuz 1917'deki Kronstadt Ayaklanması'nın önderlerinden denizci Fyodor Raskolnikov ile evlendi; evlilikleri 5 sene sürdü. Kazan kuşatması sırasında Raskolnikov, Volga Deniz Filosu komutanlığına atandı. Reissner, Volga Filosu'nun istihbarat bölümüne başkanlık etti ve düşman hatlarının gerisindeki casusluk işlerinde uzmanlaştı. Reissner devrimin çıkarları uğruna gittiği çarpışmaya gittiği bütün bölgelere dair izlenimlerini ve anılarını yazdı. İç savaş anılarını yazdığı *The Front* (Cephe) kitabı İngilizce'ye çevrildi. 1923'te bir Komintern görevlisi olarak Alman Devrimi'nde savaştı. Bu ayaklanmaya dair anıları *Hamburg Barikatları* başlığıyla Türkçe'ye çevrilmiştir.

Lev Troçki, *Hayatım* başlıklı otobiyografisinde Reissner hakkında şöyle yazar:

*“Bir Olympos tanrıçası görünüşü arkasında inceden alaylı bir zeka ve yiğit bir savaşçı ruhu taşıyordu. Kazan beyazların eline geçtiği zaman, köylü kadın kılığına bürünüp haber toplamak üzere düşman safları arasına sızmıştı ama göze çarpmaması olanaksızdı. Yakalandı. Casusluk servisinde çalışan bir Japon subayı sorguya çekiyordu onu. Kapı iyi tutulmamıştı, verilen bir aradan yararlanarak süzüldü kaçtı, çabucak gözden kayboldu. O günden sonra keşif işlerinde çalıştı. Daha sonra savaş gemilerinde çarpışmalara katıldı. İç savaş üzerine yazdığı incelemeler literatürde kalacaktır. Urallardaki endüstri ve Ruhr işçilerinin ayaklanmaları üzerine yazdıkları da az önemli değildir. Her şeyi görmek, her işe koşmak, her şeyi bilmek isterdi. Birkaç yıl içinde birinci seviyeden bir yazar olmuştu. Türlü belalardan burnu kanamadan geçmiş olan bu devrim Pallas’ını tifüs aldı götürdü. Moskova’da, hiçbir yankı yapmadan. Daha otuzuna basmamıştı.” (Troçki, *Hayatım*, Yazın Yayıncılık, İkinci Baskı, Çeviri: Mintekim Öçmen, syf. 433.)*

Reissner’in 1926’daki erken ölümünün ardından, onun hayatının son dönemlerini birlikte geçirdiği partneri Bolşevik devrimci Karl Radek şöyle yazmıştı:

*“Düşüncelere dalmış bir sanatçı değildi; bir mücadeleyi içinden gören ve onun dinamiklerini - insanlığın kaderinin dinamiklerini - nasıl aksettireceğini bilen savaşçı bir sanatçıydı.” (Aktaran: Richard Chappell, ed., *Hamburg at the Barricades and Other Writings on Weimar Germany* [London: Pluto Press, 1977])*

Ne zaman ki 1918 yılında Çekoslovaklara karşı Kazan’da, sonra Urallar’da veya Samara ve Tsaritsin’de (Çariçin) omuz omuza savaşan iki yoldaş yıllar sonra bir

araya gelme şansına erişse, ilk birkaç sorudan sonra mutlaka biri diğerine şunu sorar:

“Sviyajsk’ı hatırlıyor musun?” Ve tekrar birbirlerinin eline sarılırlar.

Sviyajsk nedir? Sviyajsk artık bir efsanedir. Hakkında yazılı bir kayıt bulunmasa da engin Rusya’nın bir ucundan öbür ucuna kadar her yerde defalarca anlatılan devrimci efsanelerden biridir. Sonradan terhis edilmiş kıdemli Kızıl Ordu askerlerinden, yani İşçi ve Köylü Ordusu’nun kurucularından hiçbiri, evlerine varıp da üç yıllık İç Savaş’ı anımsarken, devrimci hücumun yükselişinin dört bir tarafa yayılmaya başlamasının dönüm noktası olan muhteşem Sviyajsk destanını atlamazlar. Doğuda Urallar’a, güneyde Hazar kıyılarına, Kafkasya’ya ve İran sınırlarına, kuzeyde ise Başmelek ve Polonya’ya doğru ilerleyiş... Elbette ki tüm bunlar ne hep birden ne de aynı anda yaşandı. Kızıl Ordu, ancak Sviyajsk ve Kazan’dan sonra savaşçı bir orduya dönüştü ve değişime uğrayıp mükemmelleştirilen siyasi yapısı, sonrasında RSFSR [Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti] için klasik bir yapı haline geldi.

6 Ağustos’ta (1918) aceleyle organize edilmiş çok sayıda alay Kazan’dan kaçtı. Aralarından en iyisi, yani en sınıf bilincine sahip birlik Sviyajsk’ı bırakmadı; orada kalarak direnip savaşmaya karar verdi. Kazan’dan sıvışan kaçak asker kalabalıkları neredeyse Nizhny Novgorod’a ulaştıklarında, Sviyajsk’ta kurulan baraj Çekoslovakları çoktan durdurmuştu; bir fırtına misali Volga nehrinin iki yakasını birbirine bağlayan demiryolu köprüsünden geçmeye çalışan generalleri ise gece saldırısında öldürülmüştü. Böylece, Kazan’ı henüz ele geçirmiş ve dolayısıyla moral ve teçhizat bakımından daha güçlü olan Beyaz Ordu ile Volga boyunca köprünün bir ucunu savunan Kızıl Ordu’nun çekirdeği arasındaki ilk çatışmada Çekoslovak taarruzunun başı kesilmiş oldu. Beyaz Ordu, General Blagotiç alayındaki en popüler ve yetenekli liderini kaybetti. Ne son zaferleriyle palazlanmış olan Beyazlar ne de Sviyajsk çevresinde toplanan Kızıllar, bu ilk çatışma denemelerinin ileride sahip olacağı tarihsel önem hakkında hiçbir fikre sahip değillerdi.

Sviyajsk'ın askeri önemini, elimizde gerekli kayıtlar, bir harita ve o dönemde Beşinci Ordu saflarında bulunan yoldaşların ifadeleri olmadan anlatabilmek son derece zor. Ben bile çok şeyi unuttum; yüzler ve isimler bir sis gibi uçup gittiler. Ancak hiç kimsenin unutamayacağı bir şey var ki, o da şu: Sviyajsk'ın kaybedilmemesine dair hissettiğimiz muazzam sorumluluk. Devrimci Askeri Konsey üyelerinden, geri çekilmekte olan ama sonuna kadar savaşmak için bir anda Kazan'a dönen alayını, bulunduğu yerde elinde eskimiş tüfek ve kalbinde fanatik bir kararlılıkla çaresizce arayan Kızıl Ordu'nun rütbesiz son askerine kadar tüm savaşçılar arasındaki bağı bu sorumluluk kuruyordu. Durum herkes tarafından şu şekilde kavranıyordu: Geriye doğru atılan bir adım, Volga'yı Nizhny'ye (Novgorod) kadar düşmana açacaktı, yani Moskova'ya giden yolu.

Daha fazla geri çekilme sonun başlangıcı anlamına geliyordu; bu Sovyetler Cumhuriyeti için idam cezası demektir.

Bu stratejik açıdan ne kadar doğruydum bilmiyorum. Ordu, belki daha da geri çekilmiş olsaydı dahi, haritanın üzerindeki sayısız siyah noktanın herhangi birinde benzer bir şekilde yeniden toplanabilir ve sonrasında sancaklarını zafere taşıyabilirdi. Ancak moral açısından şüphesiz ki doğru olan buydu. Volga'dan geri çekilmenin tam bir çöküş anlamına geldiği bir zamanda, arkada köprüyü tutanları da sayınca bir direniş olasılığı, bize gerçek bir umut aşlamıştı.

Devrim etiği, oldukça karmaşık olan bu durumu kısa ve öz olarak şu şekilde formüle etti: Geri çekilmek Çeklerin Nizhny ve Moskova'da girmesi demektir. Sviyajsk'ın ve köprünün teslim olmaması, Kazan'ın Kızıl Ordu tarafından yeniden fethi anlamına geliyordu.

Troçki'nin treninin gelişi

Troçki, sanırım Kazan'ın düşüşünden sonraki üçüncü veya dördüncü gün Sviyajsk'a varmıştı. Treni küçük istasyonda kararlı bir şekilde durdu; lokomotifini biraz ısınmıştı, trenin geri kalanından ayrıldı ve su rezervini yenilemek için yola

çıktı, ancak geri dönmedi. Vagonların geri kalanları, Beşinci Ordu personeli tarafından işgal edilen kirli sazdan köylü kulübeleri ve kışlalar kadar hareketsiz duruyordu. Bu hareketsizlik, adeta buradan ileride gidilecek bir yer olmadığı ve buradan ayrılmanın da müsaade edilemez olduğunun sessizce altını çiziyordu.

Bu küçük istasyonun Kazan'a dönük bir karşı saldırı için başlangıç noktası olacağına olan yıkılmaz inanç yavaş yavaş gerçekliğe bürünmeye başladı.

Bu Tanrı'nın terk ettiği zavallı demiryolunun kendisinden çok daha güçlü düşmana karşı koyduğu her yeni gün, onun gücüne güç kattı ve güven duygusunu arttırdı. Geride kalan, iç bölgedeki uzak köylerden önce birer birer askerler, sonra küçük müfrezeler ve son olarak çok daha iyi koşullarda olan askeri oluşumlar çıkıp geldiler.

Bunu şimdi oldukça açık bir şekilde görüyorum; Sviyajsk tek bir askerin bile "zorla" savaşmadığı yerd. Orada nefes olan ve öz savunma adına savaşan herkes, başlangıçta çok umutsuz görünen bir mücadeleye gönüllü katılım ve gönüllü disiplinin en güçlü bağlarıyla bağlıydı.

İstasyonun zeminlerinde saman ve kırık camla dolu kirli kulübelerde uyuyan insanlar zafer adına çok ümitli değillerdi ve dolayısıyla hiçbir şeyden korkmuyorlardı. Bütün bu durumun ne zaman ve nasıl "biteceğine" dair varsayımlarla kimse ilgilenmiyordu. "Yarın," en basit anlamıyla yoktu; sadece kısa, sıcak, isli bir zaman dilimi vardı: bugün. Ve herkes aynı hasat zamanını yaşarcasına bu ön savla yaşamaya devam ediyordu.

Sabah, öğlen, akşam, gece... Her an olabildiğine uzun yaşıyordu; her bir saat son saniyesine kadar yaşanmalı ve kullanılmalıydı. Tarlada olgunlaşmış buğdayın kökünü tam dibinden keser gibi her saatten de sonuna kadar yararlanılmalıydı. Her saat o kadar dolu dolu, önceki hayatların tümünden o kadar farklıydı ki... Zaman içinde kaybolup bir hatıraya dönüştükleri zaman birer mucize gibi görünüyorlardı. Ve evet, birer mucizeydiler.

Gelip geçen uçaklar istasyonları ve vagonları bombaladı; tiksindirici havlamalarıyla makinalı tüfekler ve sakin heceleriyle toplar yaklaşıp uzaklaştı. Tüm bunlar olurken, yırtık askeri ceket, sivil Őapkası ve ayak parmaklarının içinden fırladığı çizmeleriyle bir adam — kısacası, Sviyajsk'ın savunucularından biri — gülümseyerek cebinden bir saat çıkarttı ve kendi kendine düŐündü:

“Hadi bakalım, saat 1.30 veya 4.30. Veya 6.20. Bu demek oluyor ki hâlâ hayattayım. Sviyajsk direniyor. Troçki'nin treni hâlâ rayların üzerinde duruyor. Siyasi Birim'in penceresinde bir lamba titreŐmeye başladı. Güzel. Demek ki gün bitti.”

Sviyajsk'ta tıbbi malzeme neredeyse hiç yoktu. Doktorların bandaj için ne kullandığını Tanrı bilir. Bu yoksulluk kimseyi utandırmadı; ondan korkan da olmadı. orba kazanlarıyla sahra mutfağına doğru ilerleyen askerler yaralı ve ölülerin sedyelerinin yanından geçiyorlardı. Ölüm bir dehŐet konusu değildi. Her zaman bekleniyordu; gündelik hayatın bir parçasıydı. Islak bir palto ve göğsünde kırmızı bir lekeyle siperde artık insani olmayan bir sessizlikle yatan ifadesiz bir yüz... bu artık özümsenmiŐ bir sahneydi.

KardeŐlik! Çok az kelime bu kadar kötüye kullanılmıŐ ve bu kadar acınası hale getirilmiŐtir. Ama kardeŐlik bazen de en büyük ihtiyaç ve tehlike anlarında, olabildiğine özverili ve kutsal bir biçimde ömrü hayatta bir kez daha yaŐanamayacak anlarda kendini gösterir. Bir kez olsun yırtık pırtık ve bitli kıyafetler içinde yerde bir gece geçirmemiŐ olanlarsa, gerçek hayattan bir haber yaŐayıp dünyanın ne kadar harika bir yer olduğunu düŐünürler, sınırsızca harika! Ama tam burada o harika hayatlar alaŐađı edilmiŐtir; burada hayat, reddedilemez gerçekliğine varmak, beyaz bir kuğu gibi yeniden göğe yükselmek, bir pencerenin kadife karanlığından görünen yıldızlarla aydınlatılmıŐ bu gökyüzü parçasının daha iyisine ve ötesine ulaşmak için — yani tüm insanlığın geleceği için — ıplak elleriyle savaŐmaktadır.

Böylesi bir bağ ve yeni kan aŐılması ancak yüzyılda bir ortaya çıkar. Bu sözler, güzellikleriyle neredeyse acımasız olan bu sözler ve yaşayan bu ter kokusu, yerde

yanı başında uyumakta olan diğerlerinin canlı nefesleri... Ne kâbus ne de duygusallık... sadece yarın var. Yarın şafak doğacak, Çek Bolşevik Yoldaş G. tüm "çete" için bir omlet hazırlayacak ve Kurmay Başkanı dün akşamdan yıkanan eskimiş ve soğuktan oldukça donmuş gömleği üstüne geçirecek. Birisinin daha öleceği bir gün ağaracak ve o birisi, son nefesini verirken, ölümün her şey içinde yalnızca bir şey olduğunu ve temel şey olmadığını, Sviyajsk'ın düşmediğini ve o kirli duvarın üzerinde bir tebeşir parçasıyla yazılmış şu sözlerin hâlâ duruyor olduğunu biliyor olacak: "Dünyanın bütün işçileri, birleşin!"

Akıntıya karşı

Yağmurlu ağustos günleri böylece birer birer geçti. Zayıf ve yetersiz donanımına sahip hatlar geri çekilmediler; köprü bizim kontrolümüzde kaldı ve gerilerden, çok uzak yerlerden takviyeler gelmeye başladı.

Rüzgarda uçuşan sonbaharın örümcek ağlarına gerçek telefon ve telgraf ağları eklendi ve kocaman, ağır ve hantal bir alet bozması Tanrı'nın terk ettiği Sviyajsk'ın — devrimin bir geri çekilme ve çaresizlik anında pençeleriyle tutunduğu Rusya haritası üzerindeki bu küçük ve neredeyse belirsiz siyah noktanın — tren istasyonunda çalışmaya başladı. Troçki'nin tüm örgütsel dehası burada kendini gösterdi. Tedarik hatlarını yeniden canlandırabildi, yeni ağır silahları ve birkaç alayı açıkça sabotaja uğrayan demiryolları üzerinden Sviyajsk'a ulaştırmayı başardı. Yaklaşan saldırı için gereken her şey sağlanmıştı. Ayrıca bütün bunların, seferberliğin giderek geri çekildiği ve Moskova sokaklarında Kızıl Ordu'nun tek bir tam takır müfrezesinin bile olsun gezinmesinin gerçek bir sansasyon yaratacağı 1918 yılında yapıldığını da akılda tutmak gerekir. En nihayetinde, bütün bunlar, dört yıllık savaşın yol açtığı yorgunluğa karşı, devrimin bahar sellerinin tüm ülkede kasıp kavurduğu Çarlık disiplini enkazına, eski subaylarının komut veren havlamalarına, kışlalara ve eski ordu hayatına benzeyen herhangi bir şeye yönelik var olan vahşi nefrete karşı, yani akıntıya karşı yüzmek demektir.

Tüm bunlara rağmen erzaklar karşımızda belirdiler. Gazeteler geldi; çizmeler ve

paltolar bize ulaştı. Ve nerede askerlerin muhafaza edebilecekleri bir çift bot dağıtılıyorsa, orada gerçekten sağlam bir ordu personeli var demektir; orada işler istikrarlıydı, orada ordu sağlam bir şekilde sabit duruyor ve kaçmayı düşünmüyordu. Botlar hafife alınacak bir konu değildi!

Kızıl Bayrak Nişanı Sviyajsk döneminde henüz mevcut değildi, yoksa yüzlerce kişiye verilir. Herkes — korkak ve gergin olanlar, sade vasat işçiler ve Kızıl Ordu'nun adamları da dahil olmak üzere herkes — ama istisnasız herkes inanılmaz ve kahramanca işler başardı; bacalardan taşan buhar gibi kendilerini aştılar, büyük bir arzuyla yapabileceklerinin ötesine geçtiler.

İşte ortamdaki atmosfer böyleydi. O sıralarda olağanüstü bir şans eseri Moskova'dan birkaç mektup aldığımı hatırlıyorum. Bu mektuplarda, Paris Komünü'nün unutulmaz günlerini tekrar etmeye hazırlanan küçük burjuvazinin coşkusundan bahsediliyordu.

Ve tam da bu sırada, ince bir demiryolu şeridiyle tutulan Cumhuriyet'in en önde gelen ve en tehlikeli cephesi alevlenerek, açlık, tifüs ve ev hasretiyle dolu bir savaş üç yıl daha kaldırmaya yetecek düzeyde eşi benzeri görülmemiş kahramanca bir yangın çıkardı.

Zaferin mimarları

Sviyajsk'taki Troçki...Yeni doğmuş orduya çelikten bir omurga vermeyi başaran, toprağa kök salarak ne olursa olsun bir inçlik bir zemini bile teslim etmeyi reddeden, bir avuç mücadelecilere onların sahip olduğundan çok daha buz gibi sert bir sakinliğe sahip olduğunu gösterebilen adam... Troçki Sviyajsk'ta yalnız değildi. Partinin kıdemli işçileri, Cumhuriyet'in Devrimci Askeri Konseyi'nin ve sonrasında İç Savaş tarihçilerinin Büyük Devrim'in Mareşalleri olarak adlandıracağı çeşitli orduların Askeri Konseylerinin gelecekteki üyeleri orada bir araya gelmişti. Rosengoltz ve Gussev, Ivan Nikitiç Smirnov, Kobozev, Mezhlauk, diğer Smirnov ve artık isimlerini hatırlamadığım diğer pek çok yoldaş... Denizciler arasında ise

Raskolnikov ve merhum Markin'i hatırlıyorum.

Rosengoltz, neredeyse ilk günden itibaren vagonunda Devrimci Askeri Konsey ofisini filizlendirmişti; oradan buradan bulunmuş haritalar ve elden düşmüş daktilolarla — Tanrı bilir bunlar nereden bulunmuştu — uzun lafın kisası kesin ayarlamalar, tükenmez bir çalışma kapasitesi ve basit bir düzenle, güçlü ve geometrik olarak mükemmel hesaplanmış bir organizasyonel aygıt oluşturmaya başladı.

İlerleyen günlerde, Ordu ya da cephe neresi olursa olsun, Rosengoltz, işlerin çığrından çıkmaya başladığı her yere, adeta kargaşanın hüküm sürdüğü bir arı kovana ayak basan bir kraliçe arı gibi getirildi ve kovana yerleşerek hemen inşa etmeye, düzenlemeye, telgraf tellerinin üzerinde vızıldayan hücreler oluşturmaya başladı. Üzerindeki asker paltosuna ve kemerinde taşıdığı devasa tabancaya rağmen ne görünüşünde ne de soluk ve hafif yumuşak yüzünde bir dövüşçü olabileceğine dair hiçbir işaret göze çarpmıyordu. Çünkü onun kuvvetinin alameti farikası bu değildi; O daha ziyade bağlantı kurma ve onarma, enfekte olmuş ve durma noktasına gelmiş bir kan dolaşımını patlayıcı bir hıza yükseltme konularında doğal bir yeteneğe sahipti. Troçki'nin yanında işleyen, iyi yağlanmış ve gürültüsüz çalışan bir dinamo gibiydi; gün be gün durmaksızın hareket eden güçlü kolları, yırtılmaz bir örgüt ağı örüyordu.

I.N. Smirnov'un Beşinci Ordu kadrosunda resmi olarak ne gibi bir görev üstlendiğini hatırlamıyorum. Ama ister Devrimci Askeri Konsey üyesi olsun ister aynı zamanda Siyasi Birim Başkanı olsun, O tüm ünvan ve yapıların ötesinde devrimin etiğini kendinde somutlaştırmıştı. En yüksek ahlaki kriter oydu; O Sviyajsk'ın komünist vicdanıydı.

Partili olmayan asker kitleleri ve onu daha önceden tanımayan komünistler arasında bile sahip olduğu inanılmaz erdem ve dürüstlük hemen fark edilmişti. Kendisinden ne kadar çekinildiğini farkında olduğunu sanmıyorum; hiç kimse, kimseye asla sesini yükseltmeyen, hep sakin ve cesur kalan bu adamın gözleri önünde korkak ve zayıf gözükmekten korktuğu kadar başka hiçbir şeyden

korkmuyordu. Hiç kimse Ivan Nikitich kadar saygı uyandırmadı. Herkes, en kötü anlarda bile en güçlü ve en korkusuz kalanın O olacağını hissediyordu.

Troçki'ye gelince — O, savaş meydanında son mermisini harcadıktan sonra coşkuyla ve yaralarından habersiz ölmeye hazırdı. Troçki mücadelenin kutsal patikası, Büyük Fransız Devrimi'nin en iyi anlarını hatırlatan sözlerin ve jestlerin vücut bulmuş haliydi.

Smirnov yoldaş ise (yani en azından bize o zaman öyle geliyordu ve bu yüzden de zaten soğuk olan sonbahar gecelerinde yerde birbirimizle dip dibe yatarken bunları fısıldayarak konuşuyorduk) ister “duvara dayanmış” olsun ister Beyazlar tarafından işkenceye uğrarken ister pis bir hapisane deliğinde... O soğukkanlılığın kendisiydi. Evet, Sviyajsk'ta onun hakkında böyle konuşulurdu.

Boris Daniloviç Mihaylov bir süre sonra aramıza katıldı ve doğrudan Moskova'dan, ya da sanırım genel olarak merkezden bir yerden gelmişti. Vardığında üzerinde sivil bir palto vardı; yüzünde ise hapishaneden salınan veya büyük bir şehirden kaçan insanların yüzündeki o parlak, hızla değişen ifade...

Sadece birkaç saat içinde Sviyajsk'ın vahşi sarhoşluğuna tamamen kapılmıştı. Çok geçmeden üstünü değiştirip Beyaz Kazan civarında keşif devriyesine çıktı. Üç gün sonra yorgun, yüzü rüzgârdan bronzlaşmış ve vücudunun her yeri pirelenmiş şekilde geri dönse de en azından hala tek parçaydı.

Devrim cephesine gelen insanların yaşadığı o derin içsel süreci gözlemlemek büyüleyici bir manzaraya bakmak gibiydi: Dört taraftan ateşe verilmiş samandan bir çatı gibi tutuşurlar ve külleri soğudukça ateşe dayanıklı, kusursuzca berrak ve eksiksizce işlenmiş bir demir parçasına dönüşürlerdi.

Aralarında en gençleri Mezhlauk'du. Valerian Ivanoviç Mezhlauk. En çok zorluk çeken de oydu. Erkek kardeşi ve karısı geride Kazan'da kalmış ve söylentilere

göre vurulmuşlardı. Daha sonra kardeşinin orada öldüğü, karısının ise tarif edilemez derecede acı çektirilmiş olduğu ortaya çıktı. Sviyajsk'ta birinin başına gelen talihsizliklerden bahsetmesi ya da şikâyet etmesi alışılmış bir şey değildi. Ve Mezhlauk da sessizliğini tam anlamıyla korudu, işini yaptı ve uzun süvari paltosuyla cıvık sonbahar çamurunda yürümeye devam etti. Tüm varlığı tek bir hedefe kilitlenmişti: Kazan.

Bu arada Beyazlar, güçlenen direnişiyle Sviyajsk'ın büyük ve tehlikeli bir şeye dönüştüğünü hissetmeye başlamışlardı.

Aralıklı çatışmalar ve saldırılar sona erdi; her iki tarafın da büyük organize birliklere sahip olduğu düzenli bir kuşatma başladı. Ama Beyazlar uygun anı çoktan kaçırmışlardı.

Çok yetenekli bir albay olmasa da işini tam ve derinlemesine bilen Beşinci Ordu Komutanı yaşlı Slavin, kilit bir savunma noktasına odaklandı, kusursuz bir plan hazırladı ve bu planı gerçek bir Letonyalı inadıyla uyguladı.

Ve Sviyajsk sağlam durdu. Bir boğa gibi ayaklarını sertçe yere basmış ve geniş alını Kazan'a doğru eğmiş, yerinde kıpırdamadan duruyor ve boynuzlarını süngü gibi keskin bir şekilde sallıyordu.

Güneşli bir sonbahar sabahı, Baltık filosunun dar, çevik ve hızlı torpido botları Sviyajsk'a geldiler. Botları gelişi büyük bir heyecan uyandırdı. Ordu, şimdi nehir tarafının da korunduğunu hissediyordu. Volga'da günde üç veya dört kez bir dizi topçu düelloları gerçekleşmeye başladı. Kıyı boyunca gizlenmiş atıcılarımızın ateşleriyle korunan filomuz artık çok daha ileriye uzanıyordu. Bu baskınlar, 9 Eylül sabahı Kızıl filonun kurucularından ve önde gelen kahramanlarından biri olan denizci Markin tarafından gerçekleştirilen son derece cüretkâr baskınlarla taçlandırıldı. Martin, ağır ve zırh kaplı bir römorkörle Kazan'ın iskelelerine kadar ilerleyebildi, karaya çıktı, makineli tüfek ateşiyle düşman atıcı birliklerini savuşturdu ve birçok tüfek fitilini etkisiz hale getirdi.

Başka bir sefer, 30 Ağustos gecesi geç saatlerde, gemilerimiz Kazan'a yanaştı, şehri bombaladı, mühimmat ve erzak yüklü birkaç mavnayı ateşe verdi ve tek bir gemi bile kaybetmeden geri çekildi. Bozulan dümeni tamir edilirken bir düşman mavnasının yakınına sürüklenen ve Beyaz Muhafız topçularının ateşi altında kalan torpido botu "Prochny"de, Kumandan ile birlikte güvertede olanlardan biri de Troçki idi.

Doğu cephesinin başkomutanı Vatzetis, Kazan'a yönelik taarruzun tüm hızıyla devam ettiği bir anda cepheye vardı. Çoğumuz, ki aralarında ben de vardım, gerçekleştirilen konferansın sonucuyla ilgili çok az kesin bilgiye sahiptik. Sadece tek bir bilgi hızla yayıldı ve herkes tarafından derin bir memnuniyetle karşılandı: İhtiyar'ımız (aramızda komutanımıza bu şekilde hitap ediyorduk), Vatzetis'in görüşlerine karşı olduğunu ilan etmişti. Vatzetis Kazan'a nehrin sol yakasından bir saldırı düzenlemek isterken komutanımız, Kazan'a düz ve açıklık olan sol kıyıdan değil, şehre hâkim olan sağ kıyıdan girmeye karar vermişti.

Beyazlar ilerliyor

Ancak tam da Beşinci Ordu'nun saldırı için sıkı bir şekilde hazırlandığı, ana kuvvetlerinin nihayet düzenli karşı saldırılara ve gün boyu süren birçok ağır çatışmaya rağmen ilerlemeye başladığı bir zamanda, Rusya Beyaz Muhafızları'nın üç "önde gelen" ismi, devam eden Sviyajsk destanına bir son vermek için bir araya geldiler. Savinkov, Kappel ve Fortunatov, hatırı sayılır derecede güçlü kuvvetlerin başına geçerek, Sviyajsk'ın kendisini ve Volga köprüsünü ele geçirmek için Sviyajsk'a bitişik bir tren istasyonuna her şeyi göze alarak bir baskın düzenlediler. Baskın zekice gerçekleştirilmişti; Beyazlar hedefin etrafından dolanıp büyük bir yay çizdikten sonra aniden Shikhrana istasyonuna dalıp ölesiye saldırdılar; istasyon binalarına el koyup istasyonun demiryolu hattının geri kalanıyla bağlantısını kestikten sonra orada bulunan bir cephane trenini yaktılar. Shikhrana'da bulunan ufak savunma birliğimiz ise son adamına kadar katledildi.

Hepsi bu kadar da değil; Beyazlar kelimenin tam anlamıyla bu küçük istasyonda nefes alan her şeyi avladılar ve yok ettiler. Baskından birkaç saat sonra

Shikhrana'yı görme fırsatım olmuştu. İstasyon, kendilerini asla kazara ve geçici olarak fethettikleri toprağın efendileri ve gelecekteki sakinleri olarak hissetmeyen bu beylerin tüm zaferlerine damgasını vuran ve kesinlikle mantıktan yoksun bir pogrom şiddetinin izlerini taşıyordu.

Bir avluda vahşice katledilmiş bir inek duruyordu (özellikle katledilen diyorum çünkü öldürülen demek az kalır); tavuk kümesi duyarsızca ve fazlasıyla insan elinden çıkma bir tarzda delik deşik edilmiş tavuklarla doluydu. Kuyu, küçük sebze bahçesi, su kulesi ve evler, adeta esir alınmış insanlar, hatta Bolşevikler ve "perdahlılar" [Yahudiler için kullanılan aşağılayıcı bir terim] gibi duruyorlardı. Bir zamanlar canlı olan her şeyin bağırsakları sökülüştü. Her taraf atılmış, parçalanmış, çiğnemiş ölü hayvanlar ve objelerle doluydu. Bir zamanlar insan yerleşimi olan bu yerden geriye kalan bu korkunç karmaşanın yanı sıra, gafil avlanan birkaç demiryolu işçisi ve Kızıl Ordu adamlarının tarif edilemez ve kelimelerle anlatılamaz şekilde katledilmiş bedenleri bu sahne içinde göze hiç batmıyordu.

Asılmış adamların ağırlığı altında eğilen rüzgarla yontulmuş ağaçların, yollardaki tozların, kan ve taşın yarattığı böylesi bir ahenk, ancak Goya'nın İspanyol mücadelesi ve gerilla savaşına ilişkin eserlerinde görülebilirdi.

Savinkov müfrezesi demiryolu boyunca ilerleyerek Shikhrana istasyonundan Sviyajsk'a doğru yola çıktı. "Özgür Rusya" isimli zırhlı trenimizi onları karşılamaya gönderdik. Hatırlayabildiğim kadarıyla, tren uzun menzilli deniz silahlarıyla donatılmıştı. Ancak trenin kumandanı görevini layıkıyla yerine getiremedi. Kumandan, her iki taraftan da kuşatılmaları üzerine (ki bu onun iddiasıydı) trenini terk ederek "rapor vermek" için Devrimci Askeri Konsey'e geri dönmüştü.

Onun yokluğunda "Özgür Rusya" kurşuna dizildi ve yakıldı. Siyah ve alevler içindeki enkazı, Sviyajsk'a çok yakın bir demiryolu hattında uzun süre öylece kaldı.

Zırhlı trenin yok edilmesinden sonra Volga'ya giden yol tamamen açılmıştı. Beyazlar, Beşinci Ordu karargahının 1,5-2 verst [Rus uzunluk ölçü birimi, 1 verst = 1,0668 km.] uzağında Sviyajsk'ın hemen aşağısında konumlanmışlardı. Panik başladı. Siyasi Birim'in bir kısmı, hatta neredeyse tamamı, iskelelere koşarak kendilerini buharlı teknelere attı.

Volga'nın kıyılarında ama nehrin yukarı kısmında savaşı alan alaylar ilkin bocaladı, sonra komutanları ve komiserleri ile birlikte kaçtı. Alayın korkudan deliye dönmüş müfrezeleri, sabaha doğru Volga savaş filosunun personel gemilerinde bulundular.

Sviyajsk'ta sadece Beşinci Ordu personeli, subayları ve Troçki'nin treni kalmıştı.

Sviyajsk nasıl kurtarıldı?

Lev Davidoviç [Troçki], treninin tüm personelini, katipleri, telsiz operatörlerini, hastane işçilerini ve filonun Kurmay Başkanı yoldaş Lepetenko'nun komutasındaki muhafızları — kısacası eli silah tutan herkesi — seferber etti (bu arada Lepetenko'nun, biyografisi bu kitabın belki de en öne çıkan bölümünü oluşturabilecek, devrimin en cesur ve fedakâr askerlerinden biri olduğunu da belirtmek gerekiyor).

Personel büroları terk edilmişti; artık cephenin “gerisi” diye bir şey yoktu. Herkes eline ne geçerse neredeyse istasyona girmek üzere olan Beyazlara savuruyordu. Shikhrana'dan başlayıp Sviyajsk'ın ilk evlerine kadar tüm yol, kovanlar, ölü atlar, terk edilmiş silahlar ve boş fişek mermileriyle kaplanmıştı. Sviyajsk'a yaklaştıkça tahribat da artıyordu. Beyazların ilerleyişi, ancak zırhlı trenin hâlâ dumanı tüten ve erimiş metal kokan devasa kömürleşmiş iskeletin üzerinden atlamalarından sonra bir süre duraksadı. Bu ilerleyiş tam da bir eşiğe yükseldiğinde duruyor, sonra geri çekilen bir dalganın köpürerek tekrar patlaması gibi kendini Sviyajsk'ın telaşla harekete geçirilen yedek ordusunun üzerine bir kez daha savuruyordu. Tam bu noktada iki taraf birkaç saat boyunca karşı karşıya çatıştı ve pek çok ölü

verildi.

Beyazlar bir süre sonra, karşılarında istihbarat servislerinin bile varlığından haberdar olmadığı yeni ve iyi organize edilmiş bir bölüğün olduğu kanaatine vardılar. 48 saat süren baskınlarından sonra yorgun düşen askerleri düşmanın gücünü gözlerinde büyütme eğilimindeydiler. Kendilerine direnenlerin telaşla bir araya getirilmiş bir avuç savaşçıdan ibaret olduğundan, bu savaşçıların arkasında, mermilerin sokaklarında ıslık çaldığı ve nüfusunun çoğunu kaybetmiş Sviyajsk'ın merkezinde bulunan ıssız karargâhın uykunun uğramadığı ve sigara dumanıyla dolu bir odasında bir haritanın başında oturan Troçki ve Slavın dışında başka kimse olmadığından şüphelenmediler bile.

Lev Davidoviç'in treni, o gece tıpkı önceki geceler gibi tüm gece boyunca sanki motoru yokmuşçasına yerinde durdu. Beşinci Ordu'nun Kazan'a doğru ilerleyen ve şehre atak hazırlığında olan tek bir bölüğü bile o geceden haberdar edilmedi; hiçbir bölük neredeyse tamamıyla savunmasız olan Sviyajsk'ı korumak için cepheden geriye yönlendirilmedi. Ordu ve filo, bu gece saldırısını ancak her şey bittikten ve Beyazlar neredeyse tam kadro bir birliğin onlara karşı koyduğuna ikna olup geri çekildikten sonra öğrendiler.

Ertesi gün, en kritik anda cepheyi terk edip gemilere sığınan 27 kaçak yargılandı ve vuruldu. Aralarında çok sayıda komünist de vardı. Bu 27 kişinin vurulması, özellikle Moskova'ya giden yolun tutulmasının ve Kazan'a yapılan taarruzun elde avuçta kalan son araç ve güçlerimizle gerçekleştirildiğini ve her şeyin ne denli bir pamuk ipliğine bağlı olduğunu tam anlamıyla idrak edemeyen iç bölgelerde oldukça konuşuldu.

Her şeyden önce tüm ordu, komünistlerin birer korkağa dönüştükleri, kanunların onlar için de işlediği, sıradan bir asker bir köpek gibi vurulurken onların ceza almadan kaçamayacağı haberleriyle çalkalanıyordu.

Troçki'nin, ordu komutanının ve Devrimci Askeri Konsey'in diğer üyelerinin

istisnai cesareti olmasaydı, ordu mensubu komünistlerin prestiji uzun süre zarar görecekti ve kaybolacaktı.

Hiçbir incelikli konuşma, altı hafta boyunca olası her mahrumiyete maruz kalan, neredeyse çıplak ellerle, bandaj bile bulamadan savaşılan bir orduyu, korkaklığın korkaklık olmadığına ve işlenen suç için “hafifletici koşullar” olabileceğine ikna edemezdi.

Vurulanlar arasında birçok iyi yoldaşın olduğu, bazılarının ise cezalarının önceki hizmetleri dolayısıyla yıllarca hapis ve sürgüne çevrildiği söyleniyordu. Kesinlikle doğru. Hiç kimse vurulanların, savaş davulları çalarken sırf “göze göz, dişe diş” diye dayatmak ve askeri kanunun eskiden beri varolan “örnek teşkil etme” kuralına arka çıkmak için telef olduklarını iddia etmiyor. Ama elbette, Sviyajsk yaşananlar bir trajedi olarak kalacak.

Ancak Kazan savaşıyla doğup güçlenen ve Kızıl Ordu hayatını yaşamış herkes şahitlik edecektir ki, tam da Kazan’a saldırmanın arifesinde, parti eğer tüm ordunun gözleri önünde Devrim yolunda bu kadar büyük ve kanlı bir fedakarlığı yapmaya hazır olduğunu, yoldaşlık disiplininin katı kanunlarının parti için de bağlayıcı olduğunu ve Sovyet Cumhuriyeti kanunlarını acımasızca kendi üyelerine de uygulama cesaretine sahip olduğunu gösterememiş olsaydı, bu ordunun demir ruhu asla tam anlamıyla oturmaz, parti ile asker kitleleri, rütbesiz askerler ve komuta kadrosunun tepesindekiler arasındaki kaynaşma asla gerçekleşmezdi.

Yirmi yedi kişi vuruldu ve bu, ünlü baskıncıların [Shikhrana istasyonunu basıp Sviyajsk’a doğru ilerleyen Beyazlar] Beşinci Ordu’nun özgüven ve birliği içinde açtıkları gediği doldurdu. Komünistlerden kumandanlara ve basit askerlere, savaş sırasında korkaklık ve şerefsizlik gösteren herkesi cezalandıran bu bombardıman ateşi, asker kitesinin en az sınıf bilincine sahip ve en çok firar etmeye meyilli olan (bu tabii ki de vardı) birliklerini kendilerine çeki düzen vermeye, bilinçli ve gönüllü olarak savaş meydanında olan diğer askerler gibi davranmaya itti.

Kazan'ın, hatta sadece Kazan değil Beyaz Ordu'nun tüm müdahalelerinin kaderi tam da bu günlerde yazıldı. Bu uzun savunma ve saldırı haftalarında Kızıl Ordu kendine güvenini yeniden kazandı, kendine geldi ve güçlendi.

Kızıl Ordu sürekli tehlike altındayken ve muazzam ahlaki çabalarla, kanunlarını, disiplinini ve yeni kahramanca nizamını oluşturabildi. Düşmanın sahip olduğu daha modern teknik karşısında yaşanan panik ilk defa ortadan kalktı. Askerler herhangi bir ağır silah karşısında nasıl ilerleme kaydedebileceklerini bu noktada öğrendiler. Şimdilerde en yüksek askeri akademilerde İç Savaş'ın askeri yöntemleri olarak halihazırda incelenmekte olan yeni savaş yöntemleri, hayatta kalma iç güdüsüne dayanarak kendiliklerinden bu noktada doğdu. Sviyajsk'ın o günlerinde tam da Troçki gibi bir adamın orada olmasının önemi muazzamdı.

Troçki'nin rolü

İsmi ya da ünvanı ne olursa olsun, Cumhuriyet'in Devrimci Askeri Konseyi'nin gelecekteki başkanı ve Kızıl Ordu'nun kurucusunun Sviyajsk'ta olmasının zaruri olduğu aşıkardı; orada olması ve savaş haftalarının tüm pratik deneyimlerini yaşayabilmesi, Beyazların ateşi altında parçalanan ordu yapısının korunması ve Sviyajsk'ın savunulması için iradesini ve örgütsel dehasını sonuna kadar kullanabilmesi gerekiyordu.

Dahası, devrimci savaş sırasında başka bir güç, onsuz zaferin kazanılamayacağı başka bir faktör daha vardır ve bu, barikatlarda saf tutan insanların, politik eylemlerde edindikleri hızlı ve çevik hareket kabiliyetlerini ve uzun yıllar yasa dışı parti çalışmalarında kazanmış olabilecekleri bağımsız ruh ve esnekliklerini kaybetmeksizin, kendilerini bir anda ordu denen askeri makinenin sert kollarına atabilmelerini sağlayan devrimin güçlü romantizmidir.

1918'de zafere ulaşmak için devrimin tüm ateşini, akkor halindeki tüm sıcaklığını içine çekip, onları ordunun sert ve ürkütücü ve bükülmez yapısıyla alaşımlamak gerekiyordu.

Şimdiye kadar tarih bu sorunu her zaman samimiyetsiz teatral hilelerin arkasına sığınan dayatmalarla çözmüştü. Tarih böyle durumlarda “üç köşeli şapka ve gri üniformalı” birini sahneye çağırır, o kişi veya beyaz atlı başka bir general, akıttığı devrimci kan ve ilikleri cumhuriyetlere, pankartlara, sloganlara dönüştürürdü.

Rus Devrimi ise diğer pek çok alanda olduğu gibi askeri inşada da kendi yolunda gitti. Ayaklanma ve savaş birbirine karıştı; Ordu ve Parti ayrılmaz bir şekilde iç içe geçti ve birlikte büyüdü; alay bayraklarının üzerine ortak amaçlarının birliği ve sınıf mücadelesinin en keskin formülleri yazıldı. Sviyajsk günlerinde tüm bunlar henüz tam anlamıyla şekillenmemişti; havada asılı bir halde somut ifade bulacakları zamanı bekliyorlardı.

İşçi ve Köylü Ordusu bir şekilde oluşturulmalıydı; kontörleri çizilmeli, kendi formüllerini üretmeliydi, ama nasıl? Bunu henüz kimse tam anlamıyla bilmiyordu. O zamanlar, bu dev organizmanın büyüüp gelişmesini sağlayacak hiçbir öğreti, hiçbir dogmatik program mevcut değildi.

Partide ve kitlelerde yalnızca bir önsezi vardı; savaşın her geçen gününün bu daha önce eşi benzeri görülmemiş askeri devrimci örgüte yeni ve sahici nitelikler fısıldadığı yaratıcı bir önsezi...

Troçki'nin büyük erdemi ise tam bu noktada, bu aranmakta olan ve benzersiz örgütsel formülün damgasını zaten üzerinde taşıyan kitlelerin en ufak bir hareketini dahi kaçırmadan yakalamış olmasında yatmaktadır.

Troçki, kuşatılan Sviyajsk'daki muharebe çalışmalarını sadeleştiren, hızlandıran veya düzene oturtan irili ufaklı tüm uygulamaları birer birer seçip çıkardı ve uygulamaya koydu. Ve bunu, sadece dar bir teknik bağlamda yapmadı. Hayır. “Uzman ve komiserin” — yani kumandanın ve kumandanın verdiği emri yerine getirme sorumluluğunu üstlenenlerin — her yeni başarılı kombinasyonu, deneyim süzgecinden geçtikten ve anlaşılır bir şekilde formüle edildikten sonra derhal düzenin bir parçasına, bir sirkülere, bir yönetmeliğe dönüştü. Bu şekilde, yaşayan

devrimci deneyim ne kayboldu ne unutuldu ne de deforme oldu.

Hiç kimseden ortalama olması beklenmiyordu, aksine herkesten beklenen, ellerinden gelenin en iyisini yapmaları, mücadelenin en ateşli ve en yaratıcı anlarında kitlelerin içinden çıkan dehayı ortaya koymalarıydı. İster Devrimci Askeri Konsey üyeleri arasındaki iş bölümü gibi karmaşık konularda olsun, ister meşguliyet ve acele içerisinde bir yerden bir yere yetişirken geçişen bir Kızıl Komutan ile sıradan bir asker arasındaki çabuk, kısa ve dostça bir selamlaşma olsun, küçük ya da büyük her şey hayatın içinden doğmalı, onun içine karışabilmeli ve evrensel olarak uygulanabilmeleri için kitlelere bir ilke olarak geri döndürülmeliydi. Ve nerede bir şeyler yolunda gitmiyorsa, nerede bir çatırtı veya acemilik söz konusuysa, zor bir doğum sırasında doğmak üzere olan bebeği çekip çıkaran bir ebe misali, neyin yanlış olduğu hissedilmeli, yanlışsa el atılmalı ve bulunup çıkarılmalıydı.

Kişi bir şeyleri ifade etmekte, yeni bir orduya rasyonel olarak kusursuz bir biçim vermekte ustaların ustası olabilir; ama ordunun donuk bir ruha sahip olmasını engellemek, bir dizi hukuki formülle çevrelenmiş bu ruhu canlı tutarak buharlaşmasına izin vermemek başka bir şeydir. Bunları önlemek için büyük bir devrimci olmak; bir yaratıcının sezgisine ve bir radyo vericisi misali kitlelere yaklaşmanın onsuz mümkün olmadığı güçlü sezgilere sahip olmak gerekir.

Son tahlilde, yeni ve yaratıcı adaletini derinlerinde gizlenmiş tüm karşı-devrimci sapmalardan arındıracak en yüksek mahkeme tam da bu devrimci içgüdüdür. Bu içgüdü, esnek yasaların kemikleşmesine, hayatın kendisinden koparak Kızıl Ordu askerlerinin omuzlarına angarya, bel bükücü ve gereksiz yükler bindirmesine engel olan proleter adalet adına sahte resmi adalete karşı yumruğunu şiddetle masaya vurur.

İşte Troçki, tam da bu içgüdüleri taşıyordu.

Troçki'nin içindeki er, askeri lider ve kumandan asla onun devrimci karakterini

bir köşeye atmamıştı. Merhametten yoksun ve korkunç bir ses tonuyla bir asker kaçağının karşısına dikildiğinde, bizden biri olarak ondan korkmamızın nedeni, birini salt korkaklık ve orduya ihanet ettiği için değil, dünya proleter devrimi davasına ihanet ettiği için gözünü kırpmadan öldürebilecek büyük bir asi olmasıydı.

Troçki'nin korkak olması imkânsızdı, çünkü aksi takdirde bu olağanüstü ordunun içindeki hoşnutsuzluk onu ezip geçerdi ve ilk zaferinin üzerine akıtılan 27 kardeş kanı zayıflığı asla affetmezdi.

Birliklerimizin Kazan'ı işgalinden birkaç gün önce Lev Davidoviç Sviyajsk'tan ayrılmak zorunda kaldı; Lenin'e yönelik suikast girişimi haberi onu Moskova'ya çağırdı. Ancak ne Savinkov'un Sosyalist Devrimciler tarafından büyük bir ustalıkla organize edilen Sviyajsk baskını ne de aynı partinin Savinkov'un baskınıyla hemen hemen aynı anda giriştiği Lenin'i öldürme teşebbüsü artık Kızıl Ordu'yu durduramazdı. Mücadelenin son dalgası Kazan'ı sardı.

9 Eylül gecesi geç saatlerde askerler gemilere bindirildi ve beceriksizce yüklenmiş katlı güverteleriyle nakliye gemileri sabah saat 5.30 civarında torpido botları eşliğinde Kazan iskelelerine doğru hareket ettiler. Ay ışığının aydınlattığı alacakaranlıkta suya açılıp arka tarafında Beyazların bir topçu birliğinin bulunduğu yıkık dökük yeşil çatılı değirmeni, kıyıca ıssızca karaya oturan yağmalanmış ve yarı yanmış "Delphin" adlı gemiyi, haftalar boyunca gün doğumundan gün batımına kadar ölümün üzerinde at koşturduğu, duman bulutlarının yükseldiği ve topların altından ateşi altında kalan nehrin kıvrımlarını, suya uzanan kara parçalarını, kumlukları ve körfezleri birer birer geçerek geride bırakmak oldukça garip bir histi.

Karanlık, soğuk ve düzenli bir ivmeyle akan Volga'nın üzerinde ışıklarımız sönük, mutlak bir sessizlik içerisinde seyrettik.

Geminin kış tarafında donuk bir uğultuyla beliren anaforun yarattığı hafif köpük,

hafızadan yoksun ve umarsamazca Hazar Denizi'ne akan dalgalarla silinip gidiyordu. Bu dev geminin şu anda sessizce süzüldüğü yerde, daha dün çılgınca patlayan mermiler tarafından biçilen bir girdap olduğuna inanmak güçtü. Ve burada, bir an öncesine kadar bir gece kuşunun kanadının sessizce suya dokunmasıyla hafif bir sisin yukarı doğru kıvrılıp soğuk havaya dönüştüğü yerde, daha dün sular köpükler çıkartarak fıskiye gibi göğe yükseliyordu; daha dün burada kulağa huzursuz komuta sözcükleri çalınıyor; dar torpido botları, gövdelerini zorlayan motorlarının sabırsızlığı ve dakikada bir demirin hıçkırmasını andıran bir sesle ateşlenen çift-namlulu topların geri tepmeleri yüzünden titreyerek, duman, alev ve çelik kıymık yağmurları arasında ilerliyordu.

İnsanlar silahları ateşliyor, dolu gibi düşen mermilerin altında dağılıyor, güvertelerdeki kanı siliyorlardı... Ama şu an mutlak bir sessizlik hakimdi; Volga, binlerce yıldır aktığı gibi ve bundan yüzyıllar sonra da akacağı gibi akıyordu.

Tek bir el bile ateş etmeden iskelelere ulaştık. Şafağın ilk titreşimleri gökyüzünü aydınlattı. Gri- pembemsi alacakaranlıkta kambur, siyah ve kömürleşmiş hayaletler birer birer görünmeye başladılar. Vinçler, yanmış binaların kirişleri, paramparça telgraf direkleri... tüm bunlar sonsuz bir üzüntüyle sınıanmış, dalları bükülmüş bir ağacın bile tahayyül edemeyeceği bir hissiyatla gözümüzün önünde duruyorlardı. Her şey kuzey şafağının buzlu gülleriyle yıkanan ölüm krallığı misaliydi.

Ve namluları yukarı bakan terk edilmiş silahlar, soğuk ve çiğden ıslanmış eller tarafından kafaları desteklenen sessiz bir çaresizlik içinde donmuş alacakaranlık figürlerine benziyorlardı.

Sis. İnsanlar soğuktan ve gerginlikten titremeye başlamış; hava makine yağı ve ziftli ip kokusuyla ağırlaşmıştı. Mavi yakalı topçu döndü ve önünde ölü bir sessizlik içinde uzanan ıssız ve kusursuz kıyıya doğru huşu içinde baktı.

İşte zafer buydu.